

24.11.2011

YM/toimikunnan pääsihteeristö

TAUSTAMUISTIO

Toimikunnan kokous 30.11.2011

Suomen kestävän kehityksen toimikunnan työ

Kansainvälinen viitekehys

YK:n ympäristö- ja kehityskokouksessa (UNCED) Rio de Janeirossa vuonna 1992 kestävän kehityksen ajatus tunnustettiin ensimmäistä kertaa korkealla poliittisella tasolla, ja maailman hallitukset sitoutuivat edistämään kestävää kehitystä kansallisessa toiminnassaan ja kansainvälisessä yhteistyössä. Rion kokouksessa annettiin myös merkittävä signaali kansallisten kestävän kehityksen toimikuntien perustamiseksi. Toimintaohjelma Agenda 21:n mukaan valtioiden tulee mm. edistää ympäristö- ja kehityskysymysten kokonaisvaltaista integrointia päätöksentekojärjestelmään vahvistamalla institutionaalisia rakenteita sekä kehittää kansalaisten, kansalaisryhmien ja järjestöjen osallistumista päätöksentekoon kaikilla tasoilla.

Rion ympäristö- ja kehityksenkokouksen sekä vuoden 1997 YK:n yleiskokouksen kestävän kehityksen erityisistunnon (UNGASS) sitoumukset vahvistettiin vuonna 2002 pidetyssä mittavassa YK:n kestävän kehityksen huippukokouksessa Johannesburgissa. Kokouksessa hyväksytyn Johannesburgin toimintaohjelman pääpainotukset olivat käytännön toimenpiteissä, joilla haluttiin tukea YK:n köyhyyden poistamiseen tähtääviä vuosituhattavoitteita, luonnonvarojen parempaa hallintaa ja käyttöä koskevia toimenpiteitä sekä tuotanto- ja kulutustapojen muuttamista koskevia sitoumuksia. Johannesburgin sitoumukset vaikuttivat merkittävästi myös Kansallisen kestävän kehityksen strategian painopisteiden valintaan.

Ensi vuoden kesäkuussa pidetään – jälleen Brasilian Rio de Janeirossa - Rion ympäristö- ja kehityskokouksen 20-vuotisseurantakonferenssi. Rio+20 –konferenssin tavoitteena on vahvistaa jäsenmaiden sitoutumista kestävään kehitykseen samalla kun arvioidaan suurten kestävän kehityksen konferenssien tulosten toimeenpanoa. Haasteena on lisätä uskottavuutta YK:n kykyyn ratkaista moniulotteisia ja poliittisesti hankalia kestävän kehityksen haasteita, löytää niihin aidosti ympäristö-, yhteiskunta- ja talouspoliittiset kysymykset integroiva näkökulma sekä saada vauhtia yhdessä sovittujen sitoumusten toimeenpanoon. Konferenssin lopputuloksen osalta tavoitellaan fokuksittua poliittista asiakirjaa, joka antaisi uutta sisältöä kestävän kehityksen edistämiseen ja globaaliin hallintaan. Lisäksi lopputuloksen toivotaan tarjoavan myös konkreettisia välineitä kestävän kehityksen ja vihreän talouden edistämiseksi. Esillä on ollut mm. YK:n vihreän talouden tiekartra ja työkalupakki sekä globaalit kestävän kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, SDGs).

Kansallinen tausta

Kestävän kehityksen politiikan juuret Suomessa juontuvat vuoteen 1987. Silloin asetettiin heti Brundtlandin komission raportin julkistamisen jälkeen Suomen ympäristön ja kehityksen toimikunta, puheenjohtajana ympäristöministeri *Kaj Bärlund*. Pääministeri

Harri Holkerin hallitus antoi joulukuussa 1990 eduskunnalle selonteon "Kestävä kehitys ja Suomi". Kestävän kehityksen käsite ja periaatteet löysivät hallitusohjelmaan vasta **Eskon Ahon** hallituksen aikana vuonna 1991.

Kansallinen kestävä kehityksen toimikunta asetettiin ensimmäisen kerran vuonna 1993 heti Rion ympäristö- ja kehityskonferenssin jälkeen. Suomen toimikunnan puheenjohtajaksi lähti pääministeri Esko Aho. Suomen toimikunta oli yksi ensimmäisiä maailmassa, ja 1990-luvulla toimikunnan työ oli tiiviisti kytköksissä Rion päätösten kansalliseen toimeenpanoon ja seurantaan.

Paavo Lipponen I hallituksen toimeksiannosta laadittiin Hallituksen kestävä kehityksen ohjelma vuonna 1998. Lipponen toimi kestävä kehityksen toimikunnan puheenjohtajana molemmissa johtamisissaan hallituksissa.

Matti Vanhasen I hallituksen kaudella laadittiin ohjelma ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä tuotanto- ja kulutustavoista (2005) sekä Kansallinen kestävä kehityksen strategia (2006). Vanhanen toimi toimikunnan puheenjohtajana ensimmäisen pääministerikautensa loppuun asti.

Vanhanen luopui puheenjohtajan tehtävästä toisen hallituskautensa aluksi keväällä 2007. Puheenjohtajan tehtävät otti silloinen työministeri **Tarja Cronberg**. Puheenjohtajuus siirtyi **Anni Sinnemäelle** samalla kun ministerivaihdos tehtiin. Sinnemäki toimi toimikunnan puheenjohtajana loppuhallituskauden.

Ympäristöministeri on toiminut aina toimikunnan varapuheenjohtajana. Toimikunnan pääsihteeristö on sijoitettu ympäristöministeriöön, josta käsin se on koordinoanut koko valtionhallinnon kestävä kehityksen politiikkaa. Apunaan pääsihteeristöllä on ollut ympäristöministeriön asettama ministeriöiden välinen verkkosihteeristö, jossa on ollut edustajat kaikista keskeisistä ministeriöistä. Toimikunnan pääsihteerinä toimii ympäristöneuvos **Sauli Rouhinen** ja apulaispääsihteerinä ylitarkastaja **Annika Lindblom**. Sihteerin tehtävät tehdään virkatyönä.

Kansainvälisessä katsannossa Suomen toimikunta on pitkäikäinen ja se on toiminut vakaalla pohjalla poliittisista muutoksista riippumatta. Rakenteeltaan sitä pidetään ainutlaatuisena hybridimallina, joka perustuu institutionaaliseen oppimiseen sekä hallituksen, hallinnon, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutteiseen dialogiin kansallisen kestävä kehityksen politiikan suunnasta. Myös pääministerin puheenjohtajuutta on pidetty Suomen mallille ominaisena.

Suomen kestävä kehityksen toimikunta, toimikausi 2008-2012

Valtioneuvosto asetti 28.2.2008 Suomen kestävä kehityksen toimikunnan. Toimikausi päättyy [asettamiskirjeen](#) mukaisesti 31.12.2012.

Toimikunnan kokoonpanoa tarkistetaan ministeri- ja kansanedustajajäsenten osalta aina eduskuntavaalien jälkeen sekä muutoin tarvittaessa. Myös muille toimikunnan jäsen- ja varajäsentahoille annetaan samassa yhteydessä mahdollisuus päivittää jäsentietonsa.

On pidetty tärkeänä, että kestävä kehityksen toimikunnan toimikausi menee eduskuntavaalien nelivuotissyklin kanssa lomittain. Näin varmistetaan, että toimikunnan

tehtävät eivät ole liian sidottuja hallitusten ohjelmiin ja kokoonpanoihin ja että toimikunta voi käsitellä kestävän kehityksen kannalta tärkeitä kysymyksiä pidemmällä tähtäimellä. Toisaalta toimintatapojen ja kokoonpanon tarkistaminen säännöllisin väliajoin on tarpeellista työn dynamiikan ja vaikuttavuuden turvaamiseksi.

Toimikunnan tavoitteena on edistää kestävän kehityksen strategisten tavoitteiden sisällyttämistä kansalliseen politiikkaan ja hallintokäytäntöihin, tukea ja edistää yhteiskunnan eri toimijatahojen kestävän kehityksen työtä, vuoropuhelua ja verkottumista sekä toimia aloitteellisesti kansainvälisessä kestävän kehityksen yhteistyössä. Toimikunnan tavoitteena on myös toimia keskustelun herättäjänä asioissa, joilla on kansallisen tai globaalin kestävän kehityksen kannalta suuri merkitys ja joihin kaivataan kansallista näkemystä.

Toimikunnan keskeisinä tehtävinä ovat Kansallisen kestävän kehityksen strategian (2006) toimeenpanon edistäminen, arviointi ja seuranta sekä toimeenpanon tuloksista tiedottaminen. Toimikunta huolehtii, että eri toimijatahot yhteistyössä ja omilla tahoillaan vievät eteenpäin strategian ehdotuksia. Erityisenä tehtävänä on vahvistaa vuoropuhelua eduskunnan valiokuntien kanssa kansallisen kestävän kehityksen politiikan suunnasta.

Toimikunnan tärkeänä tehtävänä on edelleen sitouttaa mahdollisimman moni yhteiskunnan toimijataho edistämään kestävän kehityksen politiikkatavoitteita omassa toiminnassaan. Hallituksen suuntaan toimikunta toimii laajapohjaisena ja asiantuntevana korkean tason kestävän kehityksen kumppanuusverkostona. Toimikunta tukee kansallisen kestävän kehityksen politiikan tiiviimpää kytkentää Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan unionin sekä alueellisiin kestävän kehityksen prosesseihin ja seuraa niitä sekä osallistuu yhteistyöhön eurooppalaisten kestävän kehityksen verkostojen kanssa. Toimikunta vahvistaa rooliaan kestävän kehityksen koordinaatioelimenä suhteessa muihin valtioneuvoston temaattisiin työryhmiin ja strategiaprosesseihin sekä toimii yhteistyössä kansainvälisiä prosesseja seuraavien kansallisten valmistelu- ja seurantatyöryhmien ja -neuvostojen kanssa.

Toimikunta kokoontuu lähtökohtaisesti neljä kertaa vuodessa. Lisäksi toimikunta voi järjestää yleisiä seminaareja ja yhteistapaamisia eri toimijatahojen kanssa.

Toimikunnan kokoukset:

Toimikunnan työohjelmassa (3.6.2008) on todettu, että toimikunnan tehtävänä on huolehtia, että kansallisessa kestävän kehityksen strategiassa (2006) hyväksytyjen linjausten toimenpiano etenee, konkreettisia muutoksia suomalaisessa yhteiskunnassa sitä myötä tapahtuu ja kestävä kehitys vallitsevana ajattelu- ja toimintatapana vahvistuu.

Strategian keskeiset sisällölliset tema-alueet ovat:

1. Tasapaino luonnonvarojen käytön ja suojelun välillä
2. Kestävät yhdyskunnat kestävässä aluerakenteessa
3. Hyvinvointia koko elämänkaareen
4. Talous kestävän kehityksen turvaajana
5. Suomi globaalina toimijana ja vastuunkantajana
6. Kestävien valintojen tukeminen kasvatuksen, koulutuksen, tutkimuksen ja innovoinnin kautta sekä taloudellisten ohjauseinojen avulla

Nämä pääteemat sisältävät useita konkreettisia tavoitteita, joiden toteuttaminen kestävän kehityksen mukaisesti edellyttää ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen näkökohtien tasapainoista huomioon ottamista.

Kansallisen kestävän kehityksen strategian toimeenpanosta ja ankkuroitumisesta eri hallinnonaloille laadittiin [kansallinen kestävän kehityksen kokonaisarvio](#), joka valmistui Ramboll Management Consultingin toimesta syksyllä 2009. Arviointiraportissa esitetään kolme suositusta jatkotyölle: strategiakonseptin uudistaminen, operatiivisen tason indikaattorien kehittäminen sekä ennakkollisen kestävän kehityksen arviointimallin edelleen kehittäminen ja pilotointi. Työ näiden suositusten suhteen on joko käynnistynyt tai käynnistymässä. Toimikuntaa pidetään etenemisen suhteen ajan tasalla.

Toimikunnan kokoukset kestävät lähtökohtaisesti kaksi tuntia. Avoimelle, kaikkien asiantuntijuutta arvostavalle keskustelulle ja mielipiteenvaihdolle jätetään riittävästi aikaa. Puheenjohtaja toimii aktiivisesti keskustelun fasilitaattorina. Fasilitaattoriksi voidaan kutsua tarpeen mukaan ja teemasta riippuen myös ulkopuolinen henkilö.

Lähtökohtana on, että jokaiseen teemakokoukseen laaditaan vastuuministeriön ja kestävän kehityksen verkkosihteeristön yhteistyönä lyhyt taustamuistio sekä indikaattorilehtinen. Lehtiseen valittujen indikaattoreiden tilastotietojen saatavuudesta ja käytettävyydestä on vastannut ympäristöministeriön asettama kansallinen kestävän kehityksen indikaattoriverkko.